

ESCOLA DEL TREBALL

Adreça: C. del Comte d'Urgell, 187, Barcelona

Districte: Eixample

Autor edifici: Rafel Guastavino, 1870; Joan Rubió i Bellver (reforma), 1929

Autora podcast: Isabel Fernández Carramiñana, historiadora. Durant 25 anys professora d'història de l'Escola del Treball

L'ESCOLA DEL TREBALL: un projecte polític en un temps i un espai

La instrucció i l'educació son els grans oblits del segle XIX. La situació de canvi polític constant, les guerres entre liberals i carlins, dos mons enfrontats, esperança de canvi per uns i l'aferrissada intenció de mantenir la tradició per altres, apartà l'interés per l'educació del panorama polític espanyol.

El segle XIX va caminant i l'ensenyança obligatòria no es decretarà. L'ensenyament en totes les seves etapes està desfasat, pobre, minoritari, amb preponderància de l'esglèsia i amb absència total d'ensenyaments tècnico professionals dels quals tan necessitats estaven els progressos econòmics de la societat.

La revolució de 1868, "la Gloriosa" canvià les velles estructures, acomiadà Isabel II de Borbó i la Diputació de Barcelona sensible al creixement continu de la indústria de la ciutat va donar llum verda a un projecte de Ramon Manjarrés que havia estat rebutjat per l'ajuntament: Manjarrés volia una institució d'ensenyança obrera que neixaria juntament amb la I República.

Tot el trasbals polític del segle XIX i d'inicis del segle XX afectaria a la situació de l'escola en general i dels ensenyaments tecnicoprofessionals.

La burgesia catalana veurà després del desastre de 1898 que Madrid no li ha defensat ni li defensarà els seus interessos, apareix més clar que mai la consciència de defensar-se

des de casa " si vols estar ben servit, fes-te tu mateix el llit" i comencen les primeres associacions que donarien cos al esperit catalanista amb el lema "defensar Catalunya". Al 1901 es creà la Lliga Regionalista, aquest primer partit a Catalunya defensava els interessos industrials de Catalunya, d'una Catalunya que no tenia recursos naturals pero si que posseïa un elevat esperit de risc que invertia en una indústria cada vegada més activa i necessitava planejar i impulsar una cultura industrial

La Lliga Regionalista, segons Quim Nadal, el partit industrial, dirigit per Cambó se centrà en dibuixar el mapa de com havia de ser Catalunya, es proposaven transformar i fer de Barcelona una ciutat model, que els seus habitants tinguessin una millor qualitat

de vida i reduir el grau d'analfabetisme, als inicis del segle XX es fa palés que més de la meitat dels barcelonins no savien ni llegir ni escriure i aixó els impedia accedir als treballs de la indústria moderna.

La Lliga amb Prat de la Riba al capdevant en aquell moment, creu que l'enderriment cultural és una de les trabes que impeden prendre consciència de la pròpia identitat i per tant la política cultural ha de tenir 2 nivells: Investigació i ensenyança, val a dir, socialització de la cultura.

Prat de la Riba, president de la Diputació de Barcelona, autor de la "Nacionalitat catalana", vol convertir aquesta en una eina de difusió cultural front l'immobilisme de l'estat espanyol, marcà clarament la diferència i Catalunya s'hauria d'anar adaptant a les necessitats que representaria ser el motor econòmic d'Espanya.

El període decisiu serà la Mancomunitat de Catalunya 1913-1923. No hi va haver poder polític, però es va dissenyar un projecte de país que malgrat quedar truncat per la dictadura de Primo de Rivera es recuperaria en la II República, tornaria la interrupció amb la llarga dictadura franquista i es recuperaria des de 1978 fins l'actualitat. L'Escola del Treball neix al 1913 de la ma de la Mancomunitat donant llum a les necessitats ja manifestades des d'el segle anterior. Serà la universitat obrera.

Des de la proclamació de la Mancomunitat fins avui al 2020 podem estudiar l'evolució industrial del nostre país a través dels ensenyaments impartits en l'Escola del Treball. Les especialitats impartides marquen l'evolució tecnològica i la demanda social des d'oficis que ja son història fins les noves tecnologies amb projecció de futur, adaptant-se en cada moment al que ara anomenen mercat, des d'els conductors de màquines de vapor, automoció, electricistes, teixidors, capataços d'obres, delineants fins a l'actualitat els d'automatització i robòtica industrial o sistemes de telecomunicacions i informàtics entre molts d'altres.

Per primera vegada a la història d'aquest país la llengua vehicular fou el català. Havies de tenir més de 14 anys per poder accedir als ensenyaments professionals. Havies de saber llegir i escriure i havies d'estar treballant, ser obrer.

El curs era de règim nocturn. Les classes començaven a les 7 quan acabava la jornada de treball. El curs acadèmic abarcava 2 quadrimestres d'octubre a maig. L'Escola del Treball tenia l'objectiu de ser el puntal de la cultura obrera. A més de les matèries tècniques de cada especialitat hi havien xerrades i conferències que ajudarien créixer com a persones, desenvoluparien l'esperit humanista i la consciència de país. També s'impartien cursos de francés.

Els obrers que vivien en situacions poc salubres, famílies molt nombroses i espais molt reduïts, els espais de treball foscos i amb soroll, llargues jornades, cansament... per tot aixó el noucentisme proclamava uns espais arquitectònics que compensessin l'esforç, que els fessin sentir orgullosos de pertanyer a una institució: espais grans, il·luminats, profusament decorats amb alegories i símbols, decoració fitomòrfica, fulles d'acant i de roure, sacrifici i creixement, el cep i la vinya, sacrifici i fecunditat, el magraner símbol de la unitat de l'univers també de fecunditat. Tots son referents bíblics

de la cultura mediterrània, aquest orgull compensatori d'un gran esforç realitzat és el que ara anomenem ascensor social.

Per moltes generacions de barcelonins ha estat un orgull haver passat de pares a fills per l'Escola del Treball.

L'espai arquitectònic ha anat evolucionant amb el pas del temps. Rafael Guastavino projectà Can Batlló amb 4 mançanes de l'eixample. Gran complex industrial amb una gran xemeneia que és el signe inconfusible que estem dins un vapor, el ram de l'aigua. Aquest espai serà el bressol de l'Escola del Treball. La Mancomunitat amb la direcció de Prat de la Riba comprà els terrenys a la família Batlló i encomanarà la construcció de l'Escola del Treball a Josep Goday i Casals arquitecte mataroní, deixeble de Puig i Cadafalch que compartí amb el mestre la passió pels estudis d'art medieval i que des de 1917 fins 1923 construí els projectes escolars de la Mancomunitat dins de l'estil de aquesta etapa: el Noucentisme.

La vinguda del general primo de Rivera al 1923 tragué les competències a la Mancomunitat, centralitzà el projecte educatiu, cesà els càrrecs de la Diputació i perseguí el catalanisme, els partits i la llengua catalana foren prohibits, pero la necessitat dels ensenyaments professionals no podia quedar enrera si el país havia de tirar endavant i serà en aquest moment que s'apostarà per la reestructuració de l'edifici de l'escola Industrial i la compartimentació de les parts que la formen i que han perdurat fins ara:

- L' escola d'enginyers
- La residència d'estudiants
- L' ampliació i la façana de l'Escola del Treball
- La construcció de la piscina i espais esportius

Aquesta reforma amb voluntat de grandiositat gegantina propi de les dictadures feixistes del moment, fou encarregada a l'arquitecte Joan Rubió i Bellver, deixeble de Gaudí, també reusenc i vinculat al moviment tardomodernista.

Rubió home de la Lliga i per tant vinculat a la Mancomunitat, construí gran quantitat de projectes de titularitat privada i també públics, el més col·losoal foren els espais de l'escola Industrial. D'aquests projectes en destaquem la similitud entre la capella del poble de Raimat i la capella de la residència d'estudiants, avui anomenada Ramon Llull i el hall de l' Escola del Treball, els arcs catenàris, els esgrafiats sobre fons ocre, els sostres de fusta pintada marquen clarament l'idolecte de Rubió i Bellver per aquest tipus de construccions.

Rubió i Bellver pertanyia a una nissaga d'arquitectes, era l'oncle de Rubió i Tudurí i fou l'avi de l'ignasi i el Manel Solà Morales.

Per tant aquests espais del que actualment coneixem com l'Escola Industrial formen part d'un patrimoni d'arqueologia industrial que documenten l'estudi del nostre passat i l' empremta dels grans arquitectes que desenvoluparen els seus projectes en els diferents moments de la història del nostre país.